

Česká meteorologická společnost

Informační VĚSTNÍK

číslo 2/2012

prosinec 2012

Vážení členové a příznivci České meteorologické společnosti,

věstník, který se Vám dostává do rukou, je věnován především každoročnímu výročnímu semináři a Valnému shromáždění společnosti, aktivitám poboček a činnosti terminologické skupiny.

Výroční seminář a Valné shromáždění České meteorologické společnosti

Letošní výroční seminář České meteorologické společnosti byl organizován pražskou pobočkou a nesl název Výzvy současné hydrometeorologie. Konal se v atraktivním prostředí Vojenského lázeňského a rekreačního zařízení Bedřichov. Jak naznačuje název semináře, byl věnován především tématu, které je společné jak meteorologii, tak hydrologii – detekci a předpovědím srážek, zejména ve vztahu k extrémním jevům, tedy většinou povodním různých typů. Také není náhodou, že se uskutečnil v roce, na který připadá desetileté výročí katastrofálních záplav v oblasti České kotliny a patnáctileté výročí povodně, jež zasáhla Moravu, Slezsko a východní Čechy.

Na semináři zaznělo devatenáct příspěvků, od případových studií nedávných povodní přes rozbor historických případů až po úzeji zaměřené referáty z oblasti modelů numerické předpovědi počasí, aplikací hydrologických modelů, radarové problematiky apod. Natálie Slabá navíc promítla videozáznamy natočené za povodně z roku 2002. Pro připomenutí uvádíme seznam příspěvků:

Daňhelka, J. (ČHMÚ): Hydrologická služba po povodních 2002 a výzvy současné hydrometeorologie.

Kakos, V., M. Müller (ÚFA AV ČR): Rozbor historických hydrometeorologických extrémů pomocí reanalýz a historických měření.

Doleželová, M. (ČHMÚ): Přístupy k analýze extrémních srážek v brněnské oblasti s využitím údajů ze staniční sítě ČHMÚ.

Kašpar, M. (ÚFA AV ČR): Porovnání dob opakování synoptických anomálií, srážek a průtoků v srpnu 2002.

Müller, M. (ÚFA AV ČR), E. Holtanová (KMOP MFF UK), M. Kašpar (ÚFA AV ČR), A. Valeriánová (ČHMÚ): Časoprostorová extremita silných srážek v ČR.

Šmídová, J. (KFGG PpF UK), M. Müller (ÚFA AV ČR): Rozložení a extremita srážek v povodí horního Labe.

Müller, M., M. Kašpar, J. Pecho (ÚFA AV ČR): Porovnání silných srážek v květnu a srpnu 2010 a jejich meteorologické příčiny.

Pechková, J., S. Kliegrová (ČHMÚ, pobočka Hradec Králové): Intenzity srážek a jejich dlouhodobý průběh.

Sandev, M. (ČHMÚ): Výstražná služba ČHMÚ.

Kyznarová, H., P. Novák (ČHMÚ): Využití radarových měření včera, dnes a zítra.

Šálek, M., P. Novák (ČHMÚ): Historie a současnost operativních odhadů srážek vytvářených s pomocí meteorologických radarů.

Brožková, R. (ČHMÚ): Současné výzvy parametrizace hydrologického cyklu atmosféry.

Mašek, J., T. Vlasák (ČHMÚ, pobočka České Budějovice): Verifikácia a kalibrácia zrážok z ansámblového systému ALADIN/LAEF.

Halenka, T., M. Belda, J. Karlický (KMOP MFF UK): Umějí klimatické modely reprodukovat extrémní srážky?

Boříková, L., M. Suchá (ČHMÚ, pobočka Plzeň): Zimní povodeň 2011 v povodí Mže.

Hostýnek, J. (ČHMÚ, pobočka Plzeň): Orografické zesílení srážek na Šumavě při povodňové situaci (11.8. – 12.8.2012).

Maděričová, Š., R. Volný (ČHMÚ, pobočka Ostrava): Povodeň na Olši v květnu 2012 - jak to bylo?

Hančarová, E. (ČHMÚ, pobočka Hradec Králové): Hydrologické předpovědi na pobočce ČHMÚ v Hradci Králové.

Kopeček, P. (ČHMÚ, pobočka Plzeň): Hydrologické modelování v plzeňské pobočce ČHMÚ.

Na Valném shromáždění byly předneseny zprávy o činnosti poboček a pracovních skupin a diskutováno téma příštího výročního semináře a též naznačeny možnosti místa konání, přičemž byla zmíněna i možnost využití školícího centra ČHMÚ v Radostovicích. Seminář by se měl ve zvýšené míře věnovat terminologickým otázkám, ale z důvodu širší aktivní účasti bude zvažováno i další příbuzné téma.

Dále byly prezentovány informace z Evropské meteorologické společnosti, ale za nejdůležitější bod lze považovat návrh na čestné členství pro Jeana Françoise Geleyna, jehož osobě je věnován následující příspěvek. Valné shromáždění návrh na čestné členství jednomyslně přijalo.

Tomáš Halenka a Milan Šálek

Prof. Jean-Francois Geleyn čestným členem České meteorologické společnosti

U příležitosti výročního Valného zasedání ČMeS, které se konalo v rámci výročního semináře ve Špindlerově Mlýně dne 25. září 2012, navrhla pražská pobočka ČMeS ocenit zásluhy Jeana-Francoise Geleyna o rozvoj české meteorologie, zvláště pak v oblasti numerické předpovědi počasí, udělením čestného členství. Po krátkém jednání byl tento návrh jednomyslně schválen.

Jean-François Geleyn hrál klíčovou roli v řadě iniciativ vedoucích k celoevropské spolupráci, ať už jako přímý koordinátor nebo hnací síla v pozadí. Z pohledu české meteorologie, a zvláště té numerické, je samozřejmě třeba vyzdvihnout jeho vůdčí úlohu a zásluhy o projekt ALADIN, v rámci kterého došlo začátkem 90. let k výraznému rozvoji a pokroku v oblasti numerické krátkodobé předpovědi počasí a jeho modelování, a to i/především v oblasti střední a východní Evropy. Tato spolupráce dnes již trvá dvacet let, v rámci více než tuctu zúčastněných zemí je ČR jedním z významných partnerů a Jean-François Geleyn k tomuto postavení významně přispěl, mimo jiné i svým dlouhodobým pobytem na ČHMÚ. Vedle toho byl Jean-François Geleyn samozřejmě významně aktivní ve vědecké práci, během více než čtyř desetiletí publikoval v řadě časopisů množství článků týkajících se odborných a operativních problémů předpovědi počasí, od témat reprezentace rovnic dynamiky atmosféry přes inicializaci či asimilaci dat až po fyzikální parametrizace atmosférických procesů.

Prof. Jean-François Geleyn dosáhl uznání za svoje aktivity v řadě evropských zemí, je mj. čestným členem Maďarské meteorologické společnosti, na mezinárodní úrovni je třeba vyzdvihnout udělení nejvyššího ocenění EMS, Stříbrné medaile EMS 2011 za „... výjimečný přínos k prohloubení spolupráce mezi vědci evropských zemí, který vedl k vývoji skutečně celoevropské meteorologické komunity NWP...“. Ta mu byla předána u příležitosti loňského výročního setkání EMS a ECAM v Berlíně 14. září.

Prezentace tohoto ocenění se uskutečnila během výroční schůze pražské pobočky ČMeS dne 18. prosince 2012, které se Jean-François Geleyn osobně zúčastnil a v rámci semináře přednesl přednášku na téma „Moist entropy and enthalpy: links and differences between their atmospheric measures and budgets. Consequences for vertical stability and for turbulent/convective exchanges in cloudy situations.“

Tomáš Halenka

Zprávy z poboček**Seznam akcí pražské pobočky:**

20. 3. 2012: RNDr. Petr Pišoft, Ph.D. (KMOP MFF UK): Studie významných oscilací ve stratosféře - související mechanismy a projev v reanalyzovaných datech.

3. 4. 2012: doc. RNDr. Tomáš Halenka, CSc., Mgr. Peter Huszár, Ph.D. (KMOP MFF UK): Vliv velkých měst na znečištění atmosféry a jejich klimatické důsledky – projekt MEGAPOLI, co dál v projektu UHI o tepelném ostrovu města?

17. 4. 2012: Mgr. Radka Kellnerová (ÚT AV ČR): Analýza nestacionárního turbulentního proudění v městské ulici metodou Wavelet Analysis a Proper Orthogonal Decomposition.

2. 5. 2012: Mgr. Michal Žák, Ph.D. (KMOP MFF UK, ČHMÚ): Zima 2011/2012 - mimořádná nebo normální? S přednáškou byla spojena schůze pražské pobočky ČMeS.

15. 5. 2012: RNDr. Roman Volný (ČHMÚ, pobočka Ostrava): Smogový varovný a regulační systém v ČHMÚ - zkušenosti z uplynulých sezón.

29. 5. 2012: Mgr. Peter Huszár, Ph.D. (KMOP MFF UK): Vliv letecké dopravy na atmosférickou chemii a klima nyní a v budoucnosti: globální perspektiva.

9. 10. 2012: RNDr. Vilibald Kakos, RNDr. Miloslav Müller, Ph.D. (ÚFA AV ČR): Nové možnosti rozboru hydrometeorologických extrémů od r. 1871.

23. 10. 2012: Ing. Robert Piwko (MO ČR): Hydrometeorologické a geografické zabezpečení systému krizového řízení resortu obrany.

6. 11. 2012: RNDr. Petr Zacharov, Ph.D., doc. RNDr. D. Řezáčová, CSc., doc. RNDr. Zbyněk Sokol, CSc. (ÚFA AV ČR): Předpověď silných srážek.

20. 11. 2012: RNDr. Taťána Míková (Česká televize): Počasí ve vysílání české veřejnoprávní televize.

4. 12. 2012: Mgr. Michal Belda, Ph.D., doc. RNDr. Jaroslava Kalvová, CSc., RNDr. Eva Holtanová, Ph.D., doc. RNDr. Tomáš Halenka, CSc. (KMOP MFF UK): Klasifikace klimatu: Od Köppena po současné aplikace na výsledky klimatických modelů.

18. 12. 2012: Prof. Jean-François Geleyn (ČHMÚ): Moist entropy and enthalpy: links and differences between their atmospheric measures and budgets. Consequences for vertical stability and for turbulent/convective exchanges in cloudy situations. S přednáškou byla spojena schůze pražské pobočky.

Seznam akcí Ostravské pobočky:

27. 2. 2012: RNDr. Radim Tolasz, Ph.D. (ČHMÚ p/Ostrava): Odhad změny klimatu - výsledky projektu

19. 3. 2012: Ing. Jan Macháč (ČHMÚ p/Ostrava): Historie stanice v Mořkově a způsob zpracování meteorologických dat na této stanici

26. 3. 2012: Ing. Martin Stríž (ČHMÚ p/Ostrava): Agency for Air Navigation Safety in Africa and Madagascar (ASECNA) Dakar, Senegal

3. 4. 2012: RNDr. Vladimíra Volná (ČHMÚ p/Ostrava): Zpracování rozptylových studií a příklady z praxe (dopad stavby silnice "prodloužení Rudná-hranice okr. Opava")

16. 4. 2012: *Ing. Šárka Maděřičová, Ing. Martin Jonov (ČHMÚ p/Ostrava)*: Experimentální měření sněhu na vybraných lokalitách Jeseníků a Beskyd

23. 4. 2012: *Ing. Luděk Kovář, Ph.D. (VŠB-TU Ostrava)*: Svahové deformace jako důsledek mimořádných srážek v Moravskoslezském kraji v květnu 2010

14. 5. 2012: *Mgr. Blanka Krejčí, RNDr. Vladimíra Volná (ČHMÚ p/Ostrava)*: Air-Silesia: stav v poločase projektu

28. 5. 2012: *Mgr. Tomáš Ostrožlík (ČHMÚ p/Ostrava)*: Průběh zimy na severní Moravě a ve Slezsku od roku 2005

4. 6. 2012: *RNDr. Roman Volný (ČHMÚ p/Ostrava)*: Tornáda a jevy příbuzné na Moravě a ve Slezsku

18. 6. 2012: *Ing. Ivo Winkler (ČHMÚ p/Ostrava)*: Přihraňní spolupráce v monitorování povrchových vod

8. 10. 2012: *Mgr. Blanka Krejčí (ČHMÚ p/Ostrava) a Mgr. Ivana Česková (Hvězdárna a planetárium J. Palisy VŠB-TU Ostrava)*: Komunikace vědy v rámci mezioborové spolupráce - Hvězdárna a planetárium pro ČHMÚ

3. 12. 2012: *RNDr. Roman Volný (ČHMÚ p/Ostrava)*: Komunikace předpovědních pracovišť ČHMÚ při mimořádných událostech

Seznam akcí brněnské pobočky:

20. 2. 2012: *RNDr. Milan Šálek, Ph.D.*: „Změny v aplikaci odhadu srážek z meteorologických radarů a srážkoměrů

27. 2. 2012: *Ing. Lucie Březková, Ph.D.*: „Tvorba a interpretace stochastické předpovědi průtoků

12. 3. 2012: *Mgr. Petr Štěpánek, Ph.D., Mgr. Pavel Zahradníček, Ph.D.*: Kontrola kvality a homogenizace různých meteorologických prvků v České republice

19. 3. 2012: *RNDr. Milan Šálek, Ph.D.*: Ovlivňuje město Brno režim srážek?

26. 3. 2012: *Ing. Petr Janál, Ph.D.*: Odhad N-letých průtoků na malých povodích pomocí neuronové sítě

2. 4. 2012: *Ing. Eva Soukalová, CSc.*: Prognozy hladin PZV

16. 4. 2012: *Mgr. Marie Doleželová*: Srážkové poměry brněnské oblasti

23. 4. 2012: *RNDr. Milan Šálek, Ph.D.*: Porovnání modelových výstupů globálních cirkulačních modelů a globálních teplot.

30. 4. 2012: *Mgr. Blanka Kasalová*: Prognozy hladin podzemních vod.

11. 12. 2012: *RNDr. Milan Šálek, Ph.D.*: Meteorologické aspekty hurikánu Sandy. *S přednáškou byla spojena schůze brněnské pobočky společnosti.*

Práce terminologické skupiny ČMeS v roce 2012

V roce 2012 pokračovala terminologická skupina ČMeS (dále jen TS) ve své práci, jejímž cílem je aktualizace výkladového meteorologického slovníku vydaného v roce 1993. Je nutné prověřit a aktualizovat termíny i explikace

z prvního vydání, doplnit je termíny novými a aktualizovat i technické provedení slovníku. Práce probíhá s využitím pracovní elektronické verze slovníku (dále jen e-MS), která je pro členy TS k dispozici na webu a je průběžně obměňována a doplňována o nové revize. Základem e-MS byla elektronická verze prvního vydání slovníku, kterou připravil jeho hlavní editor RNDr. B. Sobíšek, DrSc. a předal Hlavnímu výboru ČMeS. Současná práce probíhá tak, že členové TS i ad hoc přizvaní kolegové prověřují a revidují jednotlivé termíny obsažené v 1. vydání a doplňují je o termíny nové. Příspěvky jsou po technické úpravě převáděny do další verze e-MS.

Současný soubor explikací zahrnuje 4302 hesel, z nichž je v současné deváté verzi e-MS zahrnuto 2893 hesel revidovaných, 112 revizí je připraveno k převodu do e-MS a 194 revizí je dodáno a probíhá jejich technická úprava (kontrola, úprava zkratk apod.). U zbývajících 1103 hesel je naprostá většina přiřazena ke zpracování jednotlivým členům TS nebo externím spolupracovníkům. Přesto zbývá několik set hesel, jejichž explikace je nutné rozdělit a zrevidovat. Přáli bychom si, aby tato práce byla dokončena v první polovině roku 2013 a aby závěrečné zhodnocení první etapy práce na revizi hesel mohlo být provedeno na květnovém výjezdním zasedání TS.

Při revizi hesel se setkáváme s řadou otázek. Většinou jde o problémy zcela konkrétní, vztahující se např. k aktuálnosti jednotlivých hesel nebo problémových okruhů, které se daří řešit při zachování tradičních termínů a jejich cizojazyčných ekvivalentů. V řadě oblastí došlo a dochází k vývoji tradičních i distančních meteorologických měření, ke změnám v systému operativních produktů apod., které bereme v úvahu při tvorbě nových explikací. Poněkud složitější jsou terminologické změny, které zasahují do řady odkazových explikací a anglické výrazy, které pronikají do běžně užívané meteorologické terminologie. Kromě těchto odborných otázek se TS zabývala i otázkami technickými, které souvisejí s úrovní elektronické verze výstupu. V otázce databázového přístupu ke vstupním datům se postupně propracováváme k řešení. Otevřené je zatím řešení full textového vyhledávání, o jehož užitečnosti není v TS pochyb.

V roce 2012 se členové TS sešli na čtyřech poradách (10TS 7. února, 11TS 4. dubna, 12TS 19. června a 13TS 27. listopadu), na nichž byla provedena inventura práce, stanoven další postup a diskutováno řešení řady problémů, s nimiž jsme se při práci setkali. Hlavní práce však probíhala mezi zasedáními TS při postupné revizi a předávání revidovaných hesel. V roce 2012 přispěli svými revizemi členové TS (bez titulů) J. Bednář, R. Brožková, E. Červená, T. Halenka, M. Kašpar, L. Metelka, M. Müller, L. Němec, D. Rezáčková, P. Sedlák, M. Setvák, P. Skřivánková, Z. Sokol, M. Šálek, B. Techlovský, R. Tolasz, K. Vaníček a M. Žák. V průběhu práce kontaktujeme i další kolegy, kteří obětavě zpracovávají vybrané okruhy hesel. V roce 2012 zaslala soubor revidovaných termínů z oblasti střední a vysoké atmosféry D. Burešová (ÚFA AVČR). V průběhu práce se složení TS obměňuje a v roce 2012 se k terminologické skupině připojila V. Kožnarová (ČZÚ). Technickou přípravu hesel a jejich zavedení do e-MS zajišťoval i v roce 2012

P. Zacharov, jr. a na formální kontrole odkazů textů a odkazů pracovala v roce 2012 M. Francová.

Všem kolegům z TS i řadě dalších, kteří přispěli k práci TS zpracováním dílčích úkolů, chci za jejich obětavou práci

velmi poděkovat. Zcela závěrem si dovoluji jménem TS popřát pokojné vánoční svátky i hodně zdraví a štěstí v novém roce všem členům ČMeS.

Daniela Řezáčová

